

ΗΠΕΙΡΟΤΙΚΑ

ΧΡΟΝΙΚΑ

**ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ
ΙΔΡΥΘΕΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ
ΠΡΟΝΟΙΑ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΞΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΒΛΑΧΟΥ**

**ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΔΕ ΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ
ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΒΙΖΟΥΚΙΔΟΥ
ΕΝ ΒΕΡΟΛΙΝΩ,
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΝΑΓΝΟΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΑΛΚΙΒΙΑΔΟΥ ΚΟΝΤΟΠΑΝΟΥ
ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ**

**ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ
ΕΝ ΤΗ ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙ**

**ΕΤΟΣ ΤΡΙΤΟΝ
1928**

ΕΤΑΥΤΗΣ Κ.Ε.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1927 ΠΡΟΚΗΡΥΧΘΕΝΤΟΣ
ΥΠΟ ΤΩΝ «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΧΡΟΝΙΚΩΝ» ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

Ἡ Διεύθυνσις τῶν «Ἡπειρωτικῶν Χρονικῶν» διακαιομένη ὑπὸ τοῦ φιλοπάτριδος ζήλου νὰ διασώσῃ ἐκ τῆς λήθης, εἰς ἣν ὄλονεν περιέρονται πολλὰ λαογραφικὰ καὶ γλωσσικὰ στοιχεῖα τοῦ Ἡπειρωτικοῦ Λαοῦ καὶ νὰ δώσῃ ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλυτέραν ὄθησιν εἰς τὴν περισυλλογὴν τῶν πολυτίμων τούτων θησαυρῶν, πρὸς τοῖς ἄλλοις σκοπὸν ἔταξε τοῦ μνημειώδους διὰ τὴν Ἡπειρον ἔργου, ὅπερ ἀπεχείρησε, καὶ τὴν περισυλλογὴν καὶ δημοσίευσιν παντοίας γλωσσικῆς καὶ λαογραφικῆς ὕλης καὶ πρὸς τοῦτο ἐκάλεσεν εἰς συνεργασίαν πάντας τοὺς λογίους Ἡπειρώτας τοὺς δυναμένους νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν ἐπίτευξιν τοῦ δυσχεροῦς τούτου σκοποῦ τῆς.

Πρὸς λυσιτελῆ ἐπίτευξιν τούτου προκήρυξε κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος διαγωνισμὸν ὀρίσασα βραβεῖα διὰ τὰς τρεῖς καλυτέρας συλλογὰς, ἧτοι ἀνὰ δισχιλίας δραχμὰς διὰ τὰς δύο πρώτας καὶ χιλίας διὰ τὴν τρίτην.

Κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐκδόσεως τῶν «Ἡπειρ. Χρονικῶν» ὑπεβλήθησαν μόνον δύο συλλογαί. Μία τοῦ μακαρίτου Ἰωαννίτου λογίου καὶ λογοτέχνου Κ. Καζαντζῆ ἐπιγραφομένη «Γλωσσάριον τῆς Γιαννιώτικης κ.λ.π.» τυχοῦσα δισχιλιοδράχμου βραβείου καὶ μία τοῦ δημοδιδασκάλου κ. Σπυρ. Μουσαλίμη ἐπιγραφομένη «Ἡπειρωτικὴ συλλογὴ λαογραφικοῦ ὄλικου» τυχοῦσα χιλιοδράχμου τοιούτου.

Κατὰ τὸ παρελθὸν ἤδη δεύτερον ἔτος ὑπεβλήθησαν πέντε συλλογαί αἰτινὰς κατὰ σειρὰν τῆς ἀξίας αὐτῶν εἶναι αἱ ἑξῆς :

1) Ἰδιωτισμοὶ καὶ ξενικὰς λέξεις τῶν Σουλιορειτῶν, μετὰ τοῦ ἐπομένου τετραστίχου καὶ ῥητοῦ.

Λῦσε τὴ βουβὴ σοε γλῶσσα
καὶ μολόρα μας καμπόσα
πὲς τα ὄλα τὰ χαμπέρια
νὰ τὰ γράψω στὰ δεφτέρια.

Τὸ ὅλον χειρόγραφον ἀποτελεῖται ἀπὸ 169 σελίδας τετραδίου, ἐν δὲ τῷ προλόγῳ αὐτοῦ ὁ συγγραφεὺς μᾶς λέγει, ὅτι Σουλιόρειαν ὀνομάζει τὴν περιοχὴν τὴν κειμένην μεταξὺ τοῦ Ἀχέροντος καὶ τοῦ Καλαμᾶ καὶ περιέχουσιν τὰ ἐξῆς 24 χωρία: τὰ τέσσαρα Σκάπετα (Γλαβίτσα, Κουκουλιούς, Τσαγγάρι καὶ Κορυστιάνη), Λυβίκιστα, Πράσδενη, Πράδαλλα, Πέτουσι, Πόποβο, Ἐλευθεροχωρί, Σαλονίκι, Λοζιανά, Κεράσοβο, Βερνίκο, Δουβλά, Βαρμπόμπα, Κάτω καὶ Ἄνω Ζάλογγο, Πλακωτή, Τσουρίλα, Λαμπανίτσα, Σέλλιανη, Ἄϊ-Δονᾶτο, Καρυῶτι, Βέλιανη Βενίκο. Οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων τούτων, ὡς ὁ ἴδιος λέγει, παρὰ τῶν Τσάμηδων καὶ Βλάχων καλοῦνται Γκραῖκοι.

Λαμβάνων εἰτα ἀφορμὴν ἐκ τῶν πολλῶν σλαβικῶν τοπωνυμιῶν, αἰτινες ἀπαντῶσιν εἰς ταῦτα, ἐκ τῆς κάλτσας ἦν φοροῦν αἱ γυναῖκες τοῦ Ποπόβου ἰδίως «μὲ τὰ σκανιά, τὶς ἀράδες κόκκινες καὶ λάγιες, πενταραδήσια, τὶς κουπουῦλες, τὰ μῆλα, τὰ μηλάκια, τὰ στρωτάκια, τὶς ῥοκοῦλες, τὰ φτερωτά καὶ τὶς κοτέλες» καὶ ἐκ τῆς ἐνδυμασίας τῆς Ποποβίτικης ἰδίως εὐρίσκει μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς τὴν γυναικεῖαν κάλτσαν καὶ τὴν ἐνδυμασίαν τῶν σλαβοφόνων χωρίων τῆς Φλωρίνης καὶ τῆς Καστορίας.

Μετὰ τὴν μικρὰν ταύτην εἰσαγωγὴν ἀκολουθεῖ λεξιλόγιον περιέχον περὶ τὰς 1600 καὶ ἄνω λέξεις ἀπαντώσας εἰς τὰ ῥηθέντα χωρία. Ἡ ἠπειρωτικὴ γλῶσσα ἔσχε καὶ κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα φιλοπόνους συλλογαίς ὡς τὸν ἐξ Ἰωαννίνων Γεώργ. Κρομμύδαν ἔμπορον ἐν Ρωσσίᾳ, δημοσιεύσαντα ἀρκετὰς ἠπειρωτικὰς λέξεις ἐν τῇ διατριβῇ αὐτοῦ «Περὶ τῆς καταστάσεως τῆς ἐνεστώσης κοινῆς ἡμῶν γλώσσης» (Μόσχα 1808 καὶ Βιέννη 1811), τὸν Γεώργ. Κονεμένον, δημοσιεύσαντα ἐν τῇ Ν. Πανδώρα (1858, 1859) σύντομόν τι Ἠπειρωτικὸν γλωσσάριον καὶ πρὸ πάντων τὸν Π. Ἀραβαντινόν, ὅστις ἐν τῷ Ἠπειρωτικῷ του Γλωσσαρίῳ ἐκδοθέντι μετὰ τὸν θάνατόν του ὑπὸ τῶν υἱῶν του ἀπεθησαύρισε πλείονας τῶν τρισχιλίων ἠπειρωτικῶν λέξεων. Ἐκτὸς τούτων καὶ ἄλλοι ἐνέκυψαν εἰς τὴν μελέτην τῆς Ἠπειρωτικῆς γλώσσης, ὡς οἱ Γ. Χασιώτης, Ι. Λαμπρίδης, Γ. Ζηκίδης, Ι. Παγούνης, Κ. Καζαντζῆς καὶ ἐκ τῶν ζώντων ἤδη οἱ κ. κ. Δ. Σάρρος, Γ. Ἀναγνωστόπουλος καὶ C. Høeg. Ὁ συγγραφεὺς ὁμοῦς οὐδεμίαν τῶν ἐργασιῶν τούτων ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν, οὐδὲ ἡ ὑπὸ κρίσιν συλλογὴ εἶναι ἀπηλλαγμένη οὐσιωδεστάτων σφαλμάτων, ἰδίως περὶ τὴν πιστὴν μεταγραφὴν τῆς προφορᾶς τῶν λέξεων καὶ τὴν ἔλλιπὴ καὶ ἀνακριβῆ αὐτῶν ἐρμηνείαν. Πρὸς τούτοις ἡ ἐπεξεργασία τοῦ ὕλικου εἶναι ἐν πολλοῖς ἔλλιπής, ἂν καὶ ὁ συγγραφεὺς φροντίζει ἐνιαχοῦ νὰ κατανοηθῇ ἡ σημασία τῆς λέξεως. Οὐσιῶδες ἐπίσης σφάλμα εἶναι καὶ ἡ παντελὴς παράλειψις τοῦ ἄρθρου καὶ ἡ σύγχυσις τῆς κυρίας σημασίας μὲ τὴν μεταφορικὴν. Παρ' ὅλα ὁμοῦς τὰ σημειωθέντα σφάλματα θεωροῦμεν

ταύτην σπουδαιότητα συμβολὴν εἰς τὴν σπουδὴν τῆς νεοελληνικῆς διαλεκτολογίας διότι προέρχεται ἀπὸ ἐπαρχίαν τῆς Ἠπείρου διατηροῦσαν, λόγῳ τῆς μὴ ἀποδημίας τῶν κατοίκων καὶ τῆς ἀπαιδευσίας αὐτῶν περισσότερο ἀγνὴν τὴν παράδοσιν καὶ τὴν γλῶσσαν, καὶ διότι προσθέτει ἀρκετὰς νέας ἠπειρωτικὰς λέξεις μὴ συλλεγείσας μέχρι σήμερον ὡς πρόχειρος ἀντιπαραβολὴ πρὸς τὸ Γλωσσάριον τοῦ Ἀραβαντινοῦ δύναται νὰ ἀποδείξῃ, ἂν καὶ ὁ συγγραφεὺς κατέγραψε μόνον ὄσας λέξεις αὐτὸς ἐθεώρησε ξενικὰς ἢ ἰδιωματικὰς.

Ὡς νέας λέξεις ἀναφέρομεν τὰς ἀκολούθους: ἀναργοταρῖς=ἐπιρ. ἐπίτηδες, ἀντιρριζῶ=φυτρῶν ἀψ(η)χεύω=φειδωλεύομαι (παρὰ τὸ κοινολ. ἀψ'χάω), δροματάρως=ὀδοιπόρος, ἀντιρῶμαι=φειδωλεύομαι, γουψιάζω=διψῶ, ἔγγι=διασκεδάσις, ἔγγιλις=διασκεδαστής, Κοτσόβενά τά=οἱ Καλικάντζαροι (Πατοῦσι), Καψούρηδες=οἱ Καλικάντζαροι (Πόποβο), κιλοῦνι τὸ=σουβλερὸ μέρος τῆς σκαπάνης, κορφίγγι=ἡ κουλάστρα, τὸ πρωτόγαλα (λ. colostrum), λαγγοδέρω=ψυχομαχάω, λάβοβος=ἐμποροπανήγυρις, λάπας=ὁ ἔχων κρεμασμένα τὰ αὐτιά, κοιμισμένος, λίστρια τά=τὰ ἀλεσμένα κουκούτσια τῶν ἐλαιῶν, μερόσπαρμα τό=ἡ σπορὰ μιᾶς ἡμέρας διψιάζω=παίρνω ὄψιν ἐπὶ τοῦ ψηνομένου ψωμοῦ, περέτι=ἡ οἰκιακὴ ἔπηρεσία, ὕπιργα=τὰ ἐργαλεῖα, πιργιάζω=λεπτοδουλεύω, ραφαμάδα=ἡ ραφανάδα, σουλιάφι=τὸ σελιάχι, τιμπίχι τό=ἡ παραγγελία, ὕπινος=ὁ ὕπνος, καπινὸς=ὁ καπνὸς, χαλεπά=ἐπιρ. θαμπά, χαλεπώνω=θαμπώνω, βουραγέρης=ὁ ἀγαπητικὸς, βουρίμα=ἡ πηγὴ, βινεύω=καβαλλικεύω, δάφλος=ἀνόητος, δαβόνι=μικρὸ τεψί, γκριτζαβος καὶ γκριτζαλος=γκρινιάρης, γκαμουλιζῶ=ὄλακτιῶ.

Ταῦτα ἔχουσα ὑπ' ὄψιν ἡ Κριτικὴ Ἐπιτροπὴ κρίνει τὴν συλλογὴν ταύτην ἀξίαν ἐπαίνου καὶ δισχιλιοδράχμου βραβείου.

2) **Λαογραφικὴ συλλογὴ**, μὲ ζητὸν τοὺς στίχους ἐκ τῶν Βωμῶν τοῦ Παλαμᾶ.

*Ἡ Νέα Ἑλλάδα, νέα ψυχὴ, νῆος λόγος, νῆος τραγοῦδι
καὶ τῆς Ἑλλάδος τῆς ψυχῆς, τραγοῦδι ἑσὺ, ὁ καθρέφτης.*

Ἡ συλλογὴ αὕτη προέρχεται ἐκ Πέτα τῆς Ἄρτης καὶ ἀποτελεῖται ἐξ 120 σελίδων τετραδίου. Ἐν αὐτῇ καταγράφονται μετ' ἀξιεπαίνου ἐπιμελείας.

α) 9 παραδόσεις, ὧν αἱ τέσσαρες εἶναι παραλλαγὰι γνωστῶν τοιούτων καταγραφεισῶν ὑπὸ τοῦ Ν. Πολίτου, αἱ δὲ λοιπαὶ ὡς ἡ περὶ τοῦ Σηροβουνίου, περὶ τῆς ὀνομασίας τοῦ Πέτα καὶ περὶ τοῦ Ἀρχθου εἶναι ἀνέκδοτοι.

β') 29 δημοτικὰ τραγούδια, ὧν τινὰ εἶναι παραλλαγὰι τῶν ὑπὸ τοῦ Χ. Λαμπράκη δημοσιευθέντων Τραγουδιῶν τῶν Τζουμέρκων (Λαογρ. τ. Ε' σ. 52—130).

γ') *Προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίαι ἀναφερόμεναι ἰδίως εἰς τὸν τοκετὸν, τὸν γάμον καὶ τὸν θάνατον.* Εἰς τούτας ἐπισυνάπτονται καὶ τινες ἐπιφάσεις καὶ ξόρκια.

δ') 180 αἰνίγματα ἐν χρήσει ὄντα εἰς τὰ χωρία Σελλάδες, Κομπότι, Διβίτσικον, Καλεντίνη, Πιστιανά, Δημαριό, Βρεστενίτσα, Μιλιανά, Πέτα, Μελισσουργοί, Νεοχώρι, Κιρκιγάτες, Ρόκα. Τούτων τὰ πλεῖστα εἶναι παραλλαγὰι τῶν ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Χρ. Σούλη δημοσιευθέντων ἐν τοῖς Ἑπειρωτικοῖς Χονικοῖς (τ. Α' σ. 159—189 καὶ 313—329) Ἑπειρωτικῶν αἰνιγμάτων.

ε') *Εὐχαὶ καὶ κατάραι ἀπαντῶσαι ἐν Πέτα.*

Τὴν συλλογὴν ταύτην χαρακτηρίζει ἐπιμέλεια περὶ τὴν καταγραφὴν καὶ ἀκρίβεια περὶ τὴν ἀνελλιπῆ φωνητικὴν ἀποτύπωσιν, ἐξ ὧν καταφαίνεται ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἐπιδίδεται μετὰ ζήλου εἰς λαογραφικὰς μελέτας. Διὰ ταῦτα ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπαινοῦσα τὴν ἐργασίαν τοῦ ταύτην κρίνει αὐτὴν ἀξίαν χιλιοδράχμου βραβείου καὶ παρακαλεῖ τὸν συγγραφέα νὰ ἐπιδοθῆ μετὰ τοῦ αὐτοῦ ζήλου εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ ἀνεξερευνητοῦ λαογραφικοῦ ὅλικοῦ τῆς περιφερείας Ἄρτης καὶ Τζουμέρκων, διότι οἱ ἀσχοληθέντες εἰς ταύτην Σεραφεῖμ ὁ Ἄρτης καὶ Χρ. Λαμπράκης ἐλάχιστα συνέλεξαν καὶ δὴ τραγούδια. Ἰδιαιτέραν προσοχὴν καλὸν εἶναι νὰ δώσῃ ἰδίως εἰς τὰ παραμύθια καὶ τὰς παραδόσεις, εἰς τὰ ὅποια ἐναργέστερον διασώζονται τὰ διαλεκτολογικὰ στοιχεῖα ἰδίως.

3) *Παλαιὰ Γιανιώτικη ζωὴ* μὲ ῥητὸν «Ἡ παιδεία ἐν μὲν ταῖς εὐτυχίαις καταφυγὴ» ἀφιερουμένη «ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀοιδίμων Ζωσιμάδων ἀνθ' ὧν ὑπ' αὐτῶν εὖ ἔπαθον». Τὸ χειρόγραφον τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ τεσσάρων τετραδίων καὶ περιέχει περὶ τὰς 400 σελίδας. Ἐν αὐτῷ ὁ συγγραφεὺς περιέλαβε παντοῖον λαογραφικὸν ὕλικόν, ἀλλ' ὡς ὁ ἴδιος λέγει «ἡ ἐργασία αὕτη, ἐπειδὴ ὁ χρόνος ἀπὸ τῆς προκηρύξεως τοῦ διαγωνισμοῦ ἦτο βραχὺς ἐγένετο μετὰ σπουδῆς καὶ ὅλως βεβιασμένη. Τούτου ἕνεκα θὰ παρσισέφρησαν καὶ σφάλματα ὄχι ὀλίγα. . . .». Τὴν ὅλην πραγματείαν ὁ συγγραφεὺς διαιρεῖ εἰς τὰ ἑξῆς κεφάλαια.

α') *Παροιμίαι.* Μετὰ βραχεῖαν εἰσαγωγὴν καταγράφει κατὰ τὴν παλαιὰν μέθοδον 295 παροιμίας κατ' ἀλφαθητικὴν σειρὰν χωρὶς λάβῃ ποσῶς ὑπ' ὄψιν τὴν ὑπὸ τοῦ Ν. Πολίτου καθιερωθεῖσαν τοιαύτην κατ' ἀλφαθητικὴν σειρὰν τῆς κυριωτέρας ἐν τῇ παροιμίᾳ λέξεως. Ἄλλ' ἐκτὸς τοῦ οὐσιώδους αὐτοῦ σφάλματος ὁ συγγραφεὺς δὲν εἶναι ἀπηλλαγμένος καὶ ἄλλων. Οὕτως

μερικὰς κακῶς ἐξηγεῖ, ἄλλας ἑλλιπῶς καὶ πλείστας οὐδὲν ὀρθῶς, νομίζων ἴσως ταύτας γνωστὰς καὶ τινὰς ἐκ παραδρομῆς δις. Πλείσται τούτων ἐκτὸς ὀλίγων ἔχουν καταγραφὴ ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Ἀναγνωστοπούλου ἐν τῇ Συλλογῇ παροιμιῶν τοῦ Ζαγορίου (Λαογρ. τ. Β' σ. 307—329).

β) *Δίστιχα - Σιχοπλάκια* μὲ ἐπικεφαλίδα «Τραῦτα, Νησιώτη, τὰ κουπιὰ καὶ μὴ τὰ φέρνεις γύρα, νὰ πάμε στὴ Ντραμπάτοβα καὶ στὴν Ἀγία Σωτήρα». Εἶναι γνωστὴ ἡ Γιαννιώτικη εὐχέρεια περὶ τὴν κατασκευὴν τοιοῦτων διστίχων ἐκ τοῦ προχείρου πολλάκις ὑπ' ἀνθρώπων τοῦ λαοῦ κατὰ τὰς διασκεδάσεις. Πρῶτος ὁ Π. Ἀραβαντινὸς ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ Συλλογῇ τῶν δημοδῶν ῥαμάτων τῆς Ἠπείρου ἀρκετὰ τοιαῦτα, ὧν πολλὰ δὲν στεροῦνται λυρικοῦ πάθους. ὁ συγγραφεὺς καταγράφει πολλὰ μὴ περιλαμβανόμενα ἐν τῇ συλλογῇ ταύτῃ.

γ) *Νανουρίσματα*, παιδιαὶ μικρῶν καὶ γλωσσοδέται, οὓς ὁ συγγρ. «παιδιὰς διὰ τὸ δυσπρόφερτον» ἐπιγράφει.

δ) *Γνωμικά*, εὐχαὶ καὶ κατάροι εἰς ὕφος λογιωτατίζον ἐνίοτε.

ε) *Ἀνέκδοτα ἐν ὄλῳ 31*, ὧν πολλὰ φαίνοντα λείψανα τῆς Τουρκοκρατίας, διότι τὸ κύριον πρόσωπον κατὰ τὴν Τουρκικὴν συνήθειαν ὑποδύονται Χοιζιάδες καὶ Κατήδες. Τινὰ τούτων ἔχουν μείνει ὡς παροιμίαι καὶ διὰ τοῦτο ἡ διάσωσις των εἶναι ὠφέλιμος διὰ τὴν γνῶσιν τῆς προελεύσεως τῶν παροιμιῶν τούτων.

ς) *Παραμύθια 35*. Ταῦτα θὰ εἶχον μεγάλην σημασίαν, ἂν ὁ συλλογεὺς ἐφρόντιζε νὰ τὰ καταγράψῃ πιστῶς καὶ συμφώνως πρὸς τὴν Γιαννιώτικὴν φωνητικὴν, διότι τὰ παραμύθια, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐσημειώθη διατηροῦν ἀδιάφθορα πολλὰ διαλεκτολογικὰ καὶ λαογραφικὰ στοιχεῖα. Ἐπειδὴ ὁ συλλογεὺς εἶναι, ὡς φαίνεται, ἀρχαῖος Γιαννιώτης, θὰ ἦτο πολὺ ὠφέλιμον, ἂν κατέγραφε ταῦτα ἐκ νέου διδῶν μεγίστην προσοχὴν εἰς τὴν φωνητικὴν τῶν διηγουμένων ταῦτα.

ζ) *Λαϊκὰ προβλήματα 12*, ὧν τινὰ δὲν φαίνονται νὰ εἶναι λαϊκὰ.

η) *Αἰνίγματα 51*, εἰς ἃ περιελήφθησαν καὶ τινὰ μὴ δημοτικά, πάντα σχεδὸν παραλλαγαὶ τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Χρ. Σούλη δημοσιευθέντων Ἠπειρωτικῶν αἰνιγμάτων (Ἠπειρ. Χρονικὰ τ. Α' σ. 159—189 καὶ 313—329).

θ) *Γλωσσικά*, ἦτοι ἰδιωτισμοὶ Γιαννιώτικοι, ἀποφθέγματα, λέξεις ἀθησαύριστοι, γραμμένα δυστυχῶς χωρὶς νὰ τηρηθοῦν οἱ ἀπαιτούμενοι διὰ τὴν ἀπόδοσιν τῆς γιαννιώτικης φωνητικῆς νόμοι.

ι) *Τραγούδια 73*, εἰς ἃ περιλαμβάνονται καὶ τινὰ μὴ δημοτικά ὡς λ. χ. «Μιὰ βοσκοπούλα ἀγάπησα» τοῦ Ζαλοκώστα. «Μὴν εἶδες τὴν ξανθοῦλα μου» τοῦ Σολωμοῦ.

Ἐν τέλει ἐπισυνάπτονται ὀλίγα περὶ τῶν παλαιότερων Γιαννιωτῶν, ἦτοι περὶ τοῦ βίου των, τῆς ἐνδυμασίας των, τῶν φαγητῶν των, τῶν ἐθίμων

τῶν γυναικῶν των, τῶν ἑορτῶν των, τῶν γλεντιῶν των κλπ. πολὺ χρήσιμα διὰ τὴν γνῶσιν τῶν παλαιότερων ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῶν Ἰωαννίνων.

Ἡ συλλογὴ αὕτη εἶναι ἡ πλουσιωτέρα πασῶν, εἶναι ὁμως γραμμένη ὡς ὁ ἴδιος ὁ συγγραφεὺς ὁμολογεῖ, πολὺ προχείρως χωρὶς νὰ δοθῇ οὐδεμία προσοχὴ εἰς τὴν πιστὴν καὶ ἀκριβῆ καταγραφὴν, τοῦθ' ὅπερ πολὺ τὴν ζημιώνει. Ὁ συγγραφεὺς θὰ προσέφευγεν μαγίστην ὑπηρεσίαν εἰς τοὺς θέλοντας νὰ μελετήσουν τὸ Γιαννιώτικον ἰδίωμα, ὅπερ παρουσιάζει πολλὰς διαφορὰς ἀπὸ τὸ τῆς λοιπῆς Ἠπειροῦ, ἀν ἐφρόντιζε νὰ ἀποτυπώσῃ πιστῶς τὴν Γιαννιώτικην προφορὰν, ἧς δείγματα μᾶς ἔδωσεν ὁ μακαρίτης Κ. Καντζῆς.

Ἡ ἐπιτροπὴ ταῦτα πάντα ἔχουσα ὑπ' ὄψιν κρίνει τὴν ὑποβληθεῖσαν πραγματείαν ἀξίαν ἐπαίνου καὶ χιλιοδράχμου βραβείου καὶ παρακαλεῖ τὸν συγγραφέα νὰ μὴ παύσῃ ἀσχολούμενος περὶ τὰ λαογραφικὰ τῶν Ἰωαννίνων.

4) **Ἀνάμεικτα λαογραφικὰ τῆς Ἠπειροῦ καὶ ἰδίᾳ τῶν Ἰωαννίνων** μετὰ τὸ κάτωθι ῥητὸν τοῦ Σοφοκλέους.

Τὸ μὲν ζητούμενον ἀλωτὸν

ἐκφύγει δὲ τὰ μελούμενον.

Ἡ συλλογὴ αὕτη ἀπαρτίζεται ἀπὸ 120 σελίδας μικρὰς. Ἐν ἀρχῇ ὁ συγγραφεὺς ποιεῖται ἐν ὀλίγοις λόγοις περὶ τῶν θεμάτων καὶ τοῦ ἀντικειμένου τῆς λαογραφίας, ἐξ ὧν καταφαίνεται ὅτι ἔχει ἀσχοληθῆ ἱκανῶς μετὰ τὴν σπουδὴν ταύτης. Ἡ συλλεχθεῖσα ὕλη ἀνάγεται εἰς τὰ ἔτη 1865—1875.

Ζήσας πρὸς τούτοις ἐν Ρουμανίᾳ προσπαθεῖ πολλάκις νὰ συγκρίνῃ τὰ καταγραφόμενα λαογραφικὰ στοιχεῖα πρὸς τὰ ρουμανικὰ τοιαῦτα. Ἡ συλλογὴ περιέχει.

α') 17 βρεφικὰ ψελλίσματα, ἅτινα προσπαθεῖ ἐν πολλοῖς νὰ συνδυάσῃ πρὸς τὰ ἀρχαῖα.

β') 20 γανουρίσματα ὡς καὶ τινὰς σκωπτικοὺς στίχους μετὰ σχετικῶν διασαφητικῶν σημειώσεων καὶ παραπομπῶν, ὧν τινὰ ἀνέκδοτα.

γ') Παιδιαὶ ἐθιζόμεναι ἐν Ἰωαννίνοις κατὰ τὰ ἔτη 1860—1870, ὧν τινες ἐξέλιπον ἤδη. Ὁ συγγραφεὺς καταγράφει λεπτομερῶς τὸν τρόπον, καθ' ὃν αὗται ἐπαίζοντο τότε.

δ') Τραγούδια φθόμενα ἐν Ἰωαννίνοις κατὰ τὰ ἔτη 1860—1870 ἀνέκδοτα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον.

ε') Στίχοι καὶ στιχοπλάκια, λογοπαίγνια, καθαρογλωσσήματα καὶ αἰνίγματα, νοιώματα ἢ ἀπεικασματα τότε καλούμενα.

Εἰς ταῦτα παρεμβάλλει καὶ τινὰς παραδόσεις διὰ τοὺς Γύφτους τῶν

Ἰωαννίνων ὡς καὶ τὸν τρόπον καθ' ὃν τότε ἐφορτάζετο εἰς τὰ Ἰωάννινα ἢ Πρωτομαγιά.

Ἡ συλλογὴ αὕτη ὑστεροῦσα πολὺ κατ' ἔκτασιν τῆς προηγουμένης ἔχει τὸ προτέρημα, ὅτι ὁ συγγραφεὺς τῆς εἰδήμων τῶν λαογραφικῶν κανόνων προσπαθεῖ νὰ ἀποδώσῃ τὴν πιστὴν προφορὰν, παρασύρεται ὁμως πολλὰ κίς εἰς κρίσεις μὴ ἐχούσας τόπον εἰς τὴν συλλογὴν.

Ἡ ἐπιτροπὴ ἔχουσα πάντα ταῦτα ὑπ' ὄψιν κρίνει ταύτην ἀξίαν ἐπαίνου καὶ χιλιοδράχμου βραβεῖον.

5) Ἱστορικὰ μνημεῖα τῆς πατρίδος μου μετὰ τὸ ἀκόλουθον ῥητόν :

«Σ' ἔτοῦτα τὰ ἐρεῖκια, ὧ πατριῶτες,
εἶναι θαυμένας δόξες καὶ μεγαλεῖα
τῶν προγόνων μας. Ἐλάτε νὰ τὰ ξεθάψωμε».

Τὸ χειρόγραφον ἀποτελεῖται ἐξ 62 σελίδων τετραδίου. Προλογίζων ὁ συγγραφεὺς λέγει τὰ ἑξῆς : «Ἐπειδὴ καθ' ἡμέραν ὁ χρόνος καὶ ἡ ἀμάθεια καταστρέφει πᾶν ὅ,τι ἀπέμεινεν ἀπὸ τοὺς χαλεποὺς χρόνους τῆς σκλαβιάς καὶ τῆς ῥαγιαδοσύνης ἐθεώρησα ἀναγκαῖον νὰ περιέλθω ἀνὰ τὴν Σουλιορείαν καὶ Τσαμουριάν, ἐνθα σφίζονται ἐρεῖκια καὶ ἐρποθέμελα τῶν προγόνων μας καὶ νὰ περισυλλέξω τὰς ἐν αὐτοῖς παρημελημένας ἐπιγραφὰς καὶ σημειώσεις καὶ τὰς ἐντοπίας παραδόσεις, ἵνα ὁ τῆς αὔριον μελετητῆς τούτων φέρῃ εἰς φῶς ὅ,τι ἡ διάβα τῶν αἰώνων ἐφθίρει καὶ ἡ λήθη ἐκάλυψεν». Μετὰ ταῦτα ἀκολουθοῦν δέκα μικραὶ πραγματεῖαι ὑπὸ τὰς ἀκολουθούσους ἐπιγραφὰς καὶ δύο ἱστορικὰ διηγήματα.

1) Φωτικὴ. Τὴν μεσαιωνικὴν ταύτην πόλιν τῆς Ἠπείρου ὁ Π. Ἀραβαντινὸς τοποθετεῖ εἰς Βελλὰν στηριζόμενος εἰς τὸν Προκόπιον, ὅστις λέγει ὅτι αὕτη ἔκειτο ἐν τόπῳ «ὑδατι περιρρομένῳ». Ὁ συγγραφεὺς ὁμως στηριζόμενος ἐπὶ ἐπιγραφῆς σφζομένης ἐπὶ λιθίνου τετραγώνου στυλοβάτου εἰς θέσιν «Λιμπόνι» ἡμίσειαν ὥραν βορείως τῆς Παραμυθίας ἐχούσης κατ' ἀνάγνωσιν τοῦ ἰδίου οὕτω «Τῷ κρατίστῳ Αἰλίῳ | Αἰλιανῷ Δουκῆ (=—), ἐκ Πρω|τηκτόρων ἐπιτρόπῳ | τῆς Ἠπείρου καὶ Παννονίων ἀλλὰ γὰρ καὶ κατὰ | τὴν Ἰταλίαν κηνσεῖτορι | ἐπαρχίας Νωρικοῦ | τὸ συνέδριον Φωτι|κησιῶν τῷ εὐεργέτῃ. | ΨΗ=708 Φ=Φεβρουάριος», ὑποστηρίζει εὐλόγως ὅτι ἡ Φωτικὴ ἔκειτο αὐτόθι.

Ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω ἐπιγραφῆς δημοσιεύει καὶ ἑτέρας τρεῖς, ὧν ἡ μὲν ἑλληνικὴ εὐρεθεῖσα εἰς τὸ αὐτὸ μέρος καὶ σφζομένη ἐν Παραμυθίᾳ εἶναι κατεστραμμένη. Αἱ ἄλλαι δύο εἶναι λατινικαί. Τούτων ἡ μία περιωθεῖσα ἀπὸ τοῦ ἱατροῦ Δημ. Παναγιωτίδου καὶ παραχωρηθεῖσα αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ἐν Παραμυθίᾳ ἐμπόρου κ. Μ. Στατηρᾶ ἔχει κατ' ἀνάγνωσιν τοῦ ὧς ἄνω

ιατροῦ οὕτω «Sex(to) Po(m)peio | Sabin(o) | praef(ecto) et aur(ario) | procuratori aug(usti) Epiri | do(naverunt) | Photic(enses) ex pecunia | viritim conlat(o) | abmerita». Ἡ ἑτέρα εἶναι δυσανάγνωστος. Καλὸν θὰ ἦτο αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται νὰ ἀντιγραφοῦν καὶ νὰ ἀναγνωσθοῦν, ἵνα καθορισθῇ ἡ τοποθεσία τῆς Φωτικῆς.

2) *Εὐροία*. Ἐπειδὴ τὸ εἰς ταύτην ἀναφερόμενον χωρίον τοῦ Προκοπίου (ἐκδ. Βόνν. Δ' σ. 269) εἶναι δυσεξηγήτην πολλαὶ εἰκασίαι ἐξηγέθησαν περὶ τῆς τοποθεσίας τῆς ἀρχαίας ταύτης Ἑπειρωτικῆς πόλεως. (περὶ Γ. Χατζῆ (Πελερὲν) Τὸ μυστικὸν τοῦ Κάστρου τῶν Ἰωαννίνων Ἀθήναι 1926 σ. 50).

Ὁ συγγρ. ἔχων ὑπ' ὄψιν τὴν παράδοσιν περὶ τοῦ Ἁγίου Δονάτου τὴν ἀπαντῶσαν εἰς τὸ Φανάρι, καθ' ἣν «μιά βολὰ τὸ Φανάρι ἦταν θάλασσα κ' ἐκεῖ ποῦ εἶναι σήμερα τὸ Καστρί ἦταν νησὶ κ' ἐδεκεῖ κάθουνταν ὁ Βασιλιάς» καὶ συγκρίνων ταύτην πρὸς τὸ χωρίον τοῦ Προκοπίου λέγοντος «Ταύτης τῆς Εὐροίας οὐ πολλῶ ἀπωθεν λίμνη κέχυται καὶ νῆσος κατὰ μέσον ἀνέχει» εἰκάζει, ὅτι ἡ Εὐροία ἔκειτο εἰς τὸ σημερινὸν χωρίον Καστρί, συμφωνῶν οὕτω μὲ τὸν Π. Ἀραβαντινόν, ὅστις τοποθετεῖ ταύτην εἰς τὴν Θεσπρωτίαν (Χρονογ. τ. Β' σ. 53). Ἀλλὰ πάντα ταῦτα εἶναι ἀστήρικτα εἰσέτι.

Εἰς τὰς ὑπολοίπους ὁκτὼ πραγματείας ἀναγράφει παραδόσεις ἀναφερόμενας εἰς τὸν συνοικισμὸν καὶ τὴν ὀνομασίαν τοῦ Σουλίου, εἰς τὸν Ρουλιᾶν (φρούριον) τῶν Πραδάλων, εἰς τὴν βρῦσιν τοῦ Μάντζα (κειμένην νοτίως τῆς Παραμυθίας καὶ φέρουσαν ἐπιγραφὴν «1813 Μᾶης. . . . . τοῦ Βεζύρη Ἀλῆ Πασᾶ Μάντζα Χότχοβας), τὴν Παναγίαν τοῦ Κερασόβου, τὴν Μονὴν Διχοῦνης ὅπου τῷ 1612 ὁ Διονύσιος ὁ Σκυλόσοφος ἐκήρυξε τὴν ἐπανάστασιν κατὰ τῶν Τούρκων, τὸ εἰκονοστάσι τῆς Ἁγίας Κυριακῆς τοῦ Ποπόβου καὶ τὴν Μκουρέλισαν ἡττονος σημασίας.

Ἐν τέλει ἐπισυνάπτονται δύο ἱστορικὰ διηγήματα ἀναγόμενα εἰς τοὺς Σουλιώτικους χρόνους, ἐξ ὧν καταφαίνεται, ὅτι ὁ συγγρ. καὶ λογοτεχνικὴν φλέβα ἔχει.

Ἡ πραγματεία αὕτη, ἂν καὶ δὲν εὕρεται ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ διαγωνισμοῦ, κρίνεται εὐμενέστατα ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς ἀξία μεγίστου ἐπαίνου, διότι ὁ συγγραφεὺς τῆς δεικνύει ἀκραιφνὲς ἐνδιαφέρον διὰ τὴν Ἑπειρωτικὴν Ἱστορίαν.

Μετὰ τὴν ὁμόφωνον ταύτην ἀπόφασίν της ἡ Κριτικὴ Ἐπιτροπὴ ἀποσφραγίσασα τοὺς φακέλλους εὔρεν τὰ ὀνόματα τῶν συλλογέων κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν σειρὰν, ἣν ἔλαβον αὗται ἐν τῇ ἐκθέσει, ἔχοντα οὕτω 1) Σπύρος Γ. Μουσελίμης, δημοδιδάσκαλος ἐκ Ποπόβου Παραμυθίας, 2) Παν. Β. Παπασκύρου, Καθηγητῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς Ἄρτης, 3) Ἰωάν.

Στούλης, Καθηγητὴς ἐξ Ἰωαννίνων, 4) Ν. Δάσιος, Καθηγητὴς ἐξ Ἰωαννίνων καὶ 5) Σπυρ. Γ. Μουσελμης, δημοδιδάσκαλος ἐκ Ποπόβου Παραμυθίας.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῆ 15 Μαΐου 1928.

Ἡ Κριτικὴ Ἐπιτροπὴ
 Σρ. Σούλης Εισηγητὴς
 Ἀλκιβ. Κοντοπάνος
 Σαρ. Μαστοριδῆς

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
 ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
 ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
 ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ